

Nr 53.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område jämte i ämnet väckta motioner.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1949/50 beräkna dels (p. 84) till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område ett reservationsanslag av 125 000 000 kronor och dels (p. 86) till kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet ett reservationsanslag av 25 000 000 kronor.

Därefter har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 22 april 1949 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 212, under åberopande av ett bilagt utdrag av protokollet över jordbruksärenden för samma dag framlagt de förslag till åtgärder i prisreglerande syfte, som i huvudsak framgå av följande i propositionen lämnade

Sammanfattning.

Med hänsyn till det samband, som åtgärderna i prisreglerande syfte på jordbrukets område ha med den allmänna ekonomiska stabiliseringspolitiken, har Kungl. Maj:t ansett slutlig ställning ej redan nu böra tagas till frågan om prissättningen på jordbrukets produkter för regleringsåret 1949/50. Kungl. Maj:ts beslut i prisfrågan gäller därför i första hand endast andra produkter än mjölk och mejeriprodukter. Frågan om en definitiv prisavvägning för sistnämnda produktslag och därmed den definitiva prisavvägningen i dess helhet för jordbrukets produkter anses böra upptagas först längre fram.

Kungl. Maj:ts beslut i prisfrågan innebär i stort sett ingen förändring i nu gällande priser. Även nu utgående pristilllägg avses skola bibehållas i stort sett oförändrade i avbidan på den slutliga prisavvägningen.

Medelsbehovet för prisreglerande åtgärder på jordbrukets område har nu beräknats till 123 miljoner kronor, därav omkring 79 miljoner kronor för mjölkpristilllägg och särskilda mjölkbidrag, 33 miljoner kronor för pristilllägg för slaktdjursprodukter, 6 miljoner kronor för bidrag till förbättring av mjölkhandeln's marginaler och 5 miljoner kronor för bestridande av diverse kostnader i samband med jordbruksregleringen. Med hänsyn till förefintliga reservationer äskas nu 103 miljoner kronor för ändamålet. Vidare begäres ett reservationsanslag å 20 miljoner kronor till kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet.

I överensstämmelse med vad i sammanfattningen angivits har Kungl. Maj:t i sin hemställan förslagit riksdagen att

dels medgiva Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för reglering under nästkommande regleringsår av produktions- och avsättningsförhållandena på jordbrukets område i huvudsaklig överensstämmelse med de angivna riktlinjerna;

dels å riksstaten för budgetåret 1949/50 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till *Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område* ett reservationsanslag av 103 000 000 kronor;

b) till *Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet* ett reservationsanslag av 20 000 000 kronor;

dels ock antaga vid propositionen fogat förslag till förordning angående fortsatt giltighet av förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om viss avgift å mjölk, grädde och ost.

Ifrågavarande författningsförslag är av följande lydelse:

F ö r s l a g

till

fö r o r d n i n g a n g å e n d e f o r t s a t t g i l t i g h e t a v f ö r o r d n i n g e n d e n 10 j u l i 1947 (nr 378) om viss avgift å mjölk, grädde och ost.

Härigenom förordnas, att förordningen den 10 juli 1947 om viss avgift å mjölk, grädde och ost, vilken jämlikt förordningen den 30 juni 1948 (nr 428) gäller till och med den 31 augusti 1949, skall äga fortsatt giltighet till och med den 31 augusti 1950.

I detta sammanhang har utskottet därjämte behandlat följande till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 48 av herr *Isaksson m. fl.*, likalydande med II: 46 av herr *Hæggblom m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen hos Kungl. Maj:t ville begära omprövning av villkoren för producentbidragens utdelning till sådana mjölkproducenter, som icke ha jordbruk som huvudsakligt yrke.

2) I: 124 av herr *Andersson, Lars*, och herr *Pålsson*, likalydande med II: 145 av herr *Johansson* i Norrfors *m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla

dels att upprättandet av de år 1947 beslutade s. k. typjordbrukskalkylerna måtte påskyndas,

dels ock att livsmedelskommissionen måtte bemyndigas att redan nu verkställa undersökningar av olika produktionsgrenars lönsamhet inom olika jordbruksområden.

3) I: 174 av herr *Persson, Karl, m. fl.*, likalydande med II: 225 av herr *Onsjö m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen måtte fastställa arealgränsen i fråga om producent- och kontantbidrag till vissa innehavare av mindre jordbruk till 15 hektar.

4) I: 175 av herr *Näslund m. fl.*, likalydande med II: 207 av herr *Svensson i Ljungskile m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa,

dels att den nyligen tillsatta småbruksutredningen måtte erhålla i uppdrag att snarast möjligt utarbета sådana förslag till regler för producentbidrag på mjölk åt det mindre jordbruket, som kunde vara mera ägnade att främja produktionen än de år 1947 antagna,

dels ock att andra möjligheter till produktionskostnadsstöd måtte prövas, som eventuellt kunde samordnas med producentbidraget på mjölk.

5) II: 217 av herr *Andersson i Björkäng*, vari hemställt, att riksdagen ville besluta att hos Kungl. Maj:t begära utredning om införande av statligt fraktbidrag till mjölkproducenter i enlighet med vad i motionen närmare angivits, vilken utredning måtte företagas av småbruksutredningen.

6) I: 329 av herr *Mannerskantz m. fl.*, likalydande med II: 415 av herr *Norup m. fl.*, vari hemställt,

dels att vårprissättning å jordbrukets produkter måtte företagas i huvudsaklig överensstämmelse med de i motionen angivna riktlinjerna,

dels ock att å riksstaten för budgetåret 1949/50 under nionde huvudtiteln måtte till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område anvisas ett reservationsanslag av 141 500 000 kronor.

7) II: 416 av herr *Svensson i Ljungskile m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen måtte uttala sig för ett bottenpris på ägg av två kronor 25 öre samt ett högsta pris av tre kronor 25 öre per kilogram.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för motionerna, får utskottet hänvisa till dessa.

Sedan Kungl. Maj:t genom beslut den 8 april 1949 föreskrivit, att livsmedelskommissionen nu skulle avgiva förslag till prissättning och därmed sammanhängande åtgärder för nästa regleringsår allenast beträffande andra jordbruksprodukter än mjölk- och mejeriprodukter, har kommissionen i skrivelse den 19 april 1949 framlagt förslag om prissättningen för andra grenar av jordbruksproduktionen samt om utformningen i övrigt av regleringsåtgärderna m. m. Vid skrivelsen fanns fogad, bland annat, en den 25 februari 1949 dagtecknad framställning från Svenska spannmålsaktiebolaget.

Över kommissionens förslag har statens priskontrollnämnd den 22 april 1949 avgivit yttrande. Sistnämnda dag har Kungl. Maj:t i anledning av kommissionens framställning meddelat beslut rörande vissa av de däri berörda prisfrågorna.

I propositionen har lämnats en närmare redogörelse för *dels* hittills vidtagna regleringsåtgärder (s. 4—15), *dels* produktionsutvecklingen på jord-

brukets område (s. 16—26), *dels* nu gällande priser på jordbruksprodukter samt på vissa förnödenheter för jordbrukets behov (s. 26—31), *dels* utvecklingen av jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter (s. 32—34), *dels* prissättningen på jordbrukets produkter och förnödenheter under regleringsåret 1949/50 (s. 35—79) *och dels* förslag till särskilda åtgärder till stöd för jordbruket i Norrland (s. 79—80). Därjämte ha vid propositionen fogats promemorior angående beräkningar rörande jordbrukets inkomster och kostnader under produktionsåren 1938/39—1948/49 jämte en förkalkyl för produktionsåret 1949/50 samt angående jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter år 1947 ävensom en tabellbilaga. Utskottet torde i angivna delar få hänvisa till propositionen.

Departementschefen.

Departementschefen har anfört:

»Livsmedelsläget i världen har under det senaste året på det hela taget förbättrats avsevärt. Den faktor, som främst medverkat härtill, har varit det gynnsamma utfallet av 1948 års skörd. Som en följd härav ha även importmöjligheterna ökat och beträffande åtskilliga slag av jordbruksprodukter ha priserna på världsmarknaden sjunkit kraftigt under den mycket höga nivå, på vilken de legat under de senare åren. Denna förbättring har framträtt tydligt även i vårt land och gjort det möjligt att genomföra stora lättnader i fråga om livsmedelsransoneringen. Här må sålunda erinras om att ransoneringen av bröd och mjöl upphävdes hösten 1948 och matfetterransoneringen i slutet av mars 1949. Även åtskilliga regleringar beträffande fodermedel samt andra förnödenheter för jordbruket ha under det senaste året satts ur kraft.

Vad angår utsikterna för vårt lands del för det kommande året är det önskvärt att de förbättringar i livsmedelsläget, som kunnat genomföras under det senaste året, skola vidmakthållas samt att om möjligt ytterligare lättnader i ransoneringarna skola kunna genomföras. Samtidigt gör det ekonomiska läget det angeläget, att importen av livsmedel och förnödenheter för jordbruket icke tar mer valuta i anspråk än som är oundgängligen nödvändigt. Försörjningsprogrammet för nästa år bör därför utformas med utgångspunkt från önskemålen att livsmedelsbehovet i största möjliga utsträckning skall täckas av inhemsk produktion samt att denna produktion skall hållas vid eller, om möjligt, höjas över 1948 års nivå. Det förtjänar i detta sammanhang erinras, att även det utrikespolitiska läget gör en god försörjningsberedskap angelägen.

Rörande möjligheterna att förverkliga de nu angivna önskemålen må här först nämnas, att den år 1948 med höstsäd besådda arealen, delvis till följd av ogynnsamma väderleksförhållanden, ligger ej oväsentligt under motsvarande areal närmast föregående år. Det är därför av vikt, att odlingen av vår-

vete skall utvidgas. Även om så sker torde emellertid en viss import av vete bli nödvändig. Såvida skörden ej skulle slå fel eller eljest några oförutsedda omständigheter skulle inträffa, synes det dock ej finnas anledning att räkna med att ransoneringen å mjöl och bröd skall behöva återinföras. Det bör även bli möjligt att upphöra med användningen av korn för kvarnändamål. Jag vill i detta sammanhang erinra om att Kungl. Maj:t denna dag på min hemställan beslutat avlåta proposition till riksdagen med förslag att Sverige skall biträda ett internationellt veteavtal. Genom detta avtal skulle Sverige bland annat tillförsäkras rätt att under de närmaste fyra åren inköpa vissa kvantiteter vete på förhållandevis förmånliga villkor.

Vad sockerförsörjningen angår torde den tecknade sockerbetsarealen innevarande år visserligen bli något större än 1948 års men dock betydligt lägre än den genomsnittliga arealen under krigsåren. Även om skörden skulle bli god, kan utbytet av den inhemska sockerbetsodlingen innevarande år förutses komma att ej oväsentligt understiga vad som motsvarar den inhemska konsumtionen redan enligt nuvarande sockerransonering. Eftersom sockerkonsumtionen kan beräknas komma att öka, om ransoneringen skulle hävas eller mildras, måste därför möjligheterna att genomföra några ransoneringslättnader i fråga om denna vara helt beroende av dels den inhemska skördens storlek och dels de belopp, som ur valutasynpunkt kunna ställas till förfogande för import av socker.

Beträffande mjölkproduktionen har livsmedelskommissionen under försättning av normal skörd räknat med en obetydlig ökning av kostammen och även med en viss ökning av avkastningen per ko. Av stor betydelse för försörjningen med matfett är vidare att oljeväxtodlingen innevarande år synes bli väsentligt mer omfattande än någonsin tidigare. Den tecknade arealen uppgår nämligen till över 120 000 hektar eller drygt 50 procent mer än 1948 års odling, vilken i sin tur var den största som dittills förekommit. Med hänsyn särskilt till det tillskott till matfettsförsörjningen, som denna odling kan beräknas giva, torde man, såvitt nu kan förutses, icke behöva befara, att matfettsransoneringen skall behöva återinföras. Däremot torde det bli nödvändigt att bibehålla standardiseringsförfarandet beträffande mjölkens fetthalt och sannolikt också begränsningen av ostens och gräddens fetthalt.

Vad till slut angår försörjningen med köttvaror synes, därest fodersäds-skörden blir normal, en relativt tillfredsställande produktion av fläsk kunna erhållas. Nötköttsproduktionen kan däremot väntas bli mindre än den genomsnittliga produktionen före kriget. Tidpunkten för ransoneringens upphävande kan icke nu fixeras.

Sammanfattningsvis kan alltså beträffande försörjningsläget i fråga om livsmedel under nästkommande regleringsår sägas att man, förutsatt att skörden blir normal och att importmöjligheter stå till buds i ungefärligen samma omfattning som under innevarande år, bör kunna räkna med att de hittills genomförda lättnaderna skola kunna bibehållas. Det är vidare ej uteslutet, att ytterligare lättnader skola kunna genomföras. Att redan nu göra något bestämt uttalande rörande de sistnämnda synes dock ej möjligt.

Under åren 1943—1948 har Kungl. Maj:t varje vår meddelat beslut angående prissättningen på jordbrukets produkter för nästkommande regleringsår. Besluten ha byggt på särskilda prognoser angående jordbrukets inkomster och utgifter under sagda regleringsår, vilka upprättats av en för ändamålet tillsatt delegation och granskats bland annat inom livsmedelskommissionen och dess råd. Prognoserna ha omräknats en eller flera gånger under regleringsårets lopp, sedan det faktiska skörderesultatet kunnat överblickas. Justering av de på våren fastställda priserna har därvid i allmänhet kunnat ske under vissa i besluten om vårprissättningen angivna förutsättningar.

Kungl. Maj:t har, såsom förut nämnts, tidigare denna dag meddelat beslut angående prissättningen på jordbrukets produkter för regleringsåret den 1 september 1949—den 31 augusti 1950. Beslutet avviker dock från de tidigare år meddelade såtillvida, att den definitiva prissättningen såvitt angår mjölk och mejeriprodukter och därmed även den definitiva prisavvägningen beträffande jordbruksproduktionen i dess helhet uppskjutits till en senare tidpunkt.

För bedömande av skälen till detta beslut torde jag först få erinra om att samtliga större yrkesgrupper under år 1948 i syfte att skapa bättre balans mellan tillgång och efterfrågan på varor och därigenom underlätta en ekonomisk stabilisering förklarade sig villiga att avstå från inkomst- eller löneökningar. Till denna stabiliseringspolitik lämnade jordbrukets fackliga och ekonomiska organisationer sin medverkan på så sätt att de vid uppgörelsen våren 1948 angående prissättningen på jordbrukets produkter för regleringsåret 1948/49 avstodo från att fordra täckning för viss del, 15 miljoner kronor, av det då föreliggande kalkylmässiga inkomstunderskottet. Sommaren 1948 förklarade sig vidare jordbruksorganisationerna vid överläggningar med regeringen beredda att ytterligare medverka till den ekonomiska stabiliseringen på så sätt att, därest inga löneregleringar uppåt ifrågakomme fram till utgången av år 1948, skulle, vad på jordbrukarna ankomme, ej heller några prisstegringar på jordbrukets produkter ske intill utgången av år 1948 utöver vad prisuppgörelsen våren 1948 innebure. Kunde samma återhållsamhet fortsätta även år 1949, vore jordbrukarna villiga att medverka på angivet sätt under hela regleringsåret 1948/49.

Jämväl de stora löntagargrupperna ha medverkat till den ekonomiska stabiliseringen. Den fackligt organiserade arbetskraften accepterade sålunda som bekant vid avtalsuppgörelserna för år 1949 ett oförändrat löneläge och statstjänstemännen avstodo från att påfordra den höjning av dyrtidstillägget, som med hänsyn till levnadskostnaderna i och för sig skolat utgå.

Bland annat till följd av dessa åtgärder har det ekonomiska läget tydligt förbättrats under den senaste tiden. Läget är emellertid alltför sådant, att fortsatta åtgärder i återhållande riktning framstå som erforderliga. Ett fullföljande av den stabiliseringspolitik, som nu föres, framstår som ett av de främsta villkoren för att en naturlig balans skall ernås mellan tillgång och efterfrågan på varor och därmed en verklig sanering av det ekonomiska läget kunna åstadkommas. Om det skall bli möjligt att fortsätta denna

politik, är det emellertid nödvändigt, att den biträdes av samtliga befolkningsgrupper.

Till grund för prissättningsbeslutet har även denna gång legat en prognos angående jordbrukets inkomster och utgifter under det kommande regleringsåret. Prognosen har i sedvanlig ordning upprättats av den s. k. L.K.-delegationen samt granskats inom livsmedelskommissionen och dess råd. Den bygger som vanligt bland annat på antagande om normalt skördeutfall. Anmärkas må även, att på inkomstsidan icke räknats med de statliga prisstillsättningar till hösten 120,5 miljoner kronor, vilka i kalkylen för innevarande år upptagits för mjölk och köttvaror.

Enligt prognosen föreligger ett kalkylmässigt inkomstunderskott, uppgående till 167,9 miljoner kronor, därest räntekostnadsposten beräknas helt enligt hittills tillämpade grunder, samt 235,1 — alternativt 236,9 — miljoner kronor, därest räntekostnadsposten beräknas med hänsynstagande till den fördyring, som inträtt efter basåret 1938/39. Om de för innevarande regleringsår beräknade pristillsättningarna skulle bibehållas, skulle alltså kvarstå ett underskott av i förra fallet 47,4 miljoner kronor och i senare fallet 114,6 eller 116,4 miljoner kronor.

Beräkningarna i prognosen ha i och för sig i huvudsak accepterats vid granskningen. Representanter för jordbrukarna ha emellertid anmärkt, att två betydande poster å inkomstsidan, nämligen producent- och kontantbidrag ävensom inkomst av oljeväxtodling, borde upptagas med reducerade belopp. Som skäl härför har anförts beträffande den förra posten att nämnda bidrag hade social karaktär och icke borde i sin helhet medräknas vid regleringen av priserna på jordbrukets produkter samt i fråga om den senare posten att den del av inkomsten av oljeväxtodlingen, som finge anses utgöra ett särskilt stimulanstillägg, borde utgå ur kalkylen, i likhet med vad som skett under vissa föregående år. Jordbrukets representanter ha även hävdats, att räntekostnadsposten borde beräknas med hänsynstagande till den fördyring, som inträtt efter basåret.

Med utgångspunkt från den sålunda upprättade prognosen upptogs i början av april 1949 överläggningar mellan å ena sidan representanter för regeringen samt å andra sidan delegerade från styrelserna för Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet landsbygdens folk. Därvid uttalades från regeringens sida den uppfattningen att man, med hänsyn till prisfrågans nära samband med hela den ekonomiska stabiliseringspolitiken, tills vidare borde inskränka sig till att meddela beslut angående prissättningen på andra varor än mjölk och mejeriprodukter ävensom uppskjuta det definitiva avgörandet av frågan i dess helhet till hösten. I anslutning härtill meddelade Kungl. Maj:t den 8 april 1949 beslut av innebörd, att livsmedelskommissionens förslag rörande prisregleringen och därmed sammanhängande åtgärder för regleringsåret 1949/50 tills vidare skulle avse allenast andra jordbruksprodukter än mjölk och mejeriprodukter och att prisförslag beträffan-

de sistnämnda båda produktslag skulle avgivas först efter särskild anmaning av Kungl. Maj:t. Jordbrukets delegerade förklarade emellertid under överläggningarna, att enligt deras uppfattning systemet med vårprissättning borde tillämpas för samtliga grenar av jordbruksproduktionen. Såsom framgår av den redogörelse, vilken tidigare lämnats för innehållet av en av sagda delegerade den 13 april 1949 avlåten skrivelse, har vidare under överläggningarna från jordbrukets sida yrkats, att vid vårprissättningen skulle täckas ett kalkylmässigt inkomstunderskott av omkring 249 eller, om för innevarande regleringsår beräknade pristillägg antagas komma att utgå även under nästa regleringsår, 129 miljoner kronor. Sistnämnda belopp överstiger med 82 miljoner kronor det inkomstunderskott, som erhålles, därest prognosen upprättas helt enligt hittills tillämpade beräkningsgrunder. Av skillnaden hänföra sig 7 miljoner kronor till krav på ersättning för räntekostnader, förorsakade av nyinvestering efter regleringsåret 1948/49, samt 39 respektive 35 miljoner kronor till kravet, att vid prisregleringen hänsyn ej skall tagas till viss del av producent- och kontantbidragen för mjölk eller till den del av inkomsterna för oljeväxtodlingen, som kan anses utgöra särskilt stimulanstillägg.

Vad från jordbrukets sida anförts om att vissa belopp borde utgå ur prognosernas inkomstsida är enligt min uppfattning i och för sig icke motiverat vid en tillämpning av de principer, som hittills legat till grund för prognosen. Vad angår producent- och kontantbidragen till vissa innehavare av mindre jordbruk må framhållas att dessa bidrag — vilka utgå till de nuvarande innehavarna av jordbruk under en viss arealgräns utan någon som helst behovsprövning — i vart fall under ett antal år framåt i sak icke komma att nämnvärt skilja sig från de tidigare producentbidragen i vidare mån än att de giva mer än de förutvarande bidragen åt de mindre bruksdelarna. Dessa bruksdelar äro enligt vad allmänt erkänts i allmänhet de ekonomiskt svagaste och erhålla en förhållandevis ringa del av inkomsterna enligt den allmänna prisregleringen. Ej heller synes det tillräckligt motiverat att betrakta någon del av priserna på oljeväxtfröer som särskilda stimulanstillägg. Det förtjänar erinras om att något dylikt avdrag ej gjorts i kalkylen för innevarande regleringsår samt att de för 1949 års skörd fastställda eller föreslagna priserna ligga ej oväsentligt under dem, som gällde för frö av 1948 års skörd. Då jordbrukets förhandlingsdelegerade hänvisat till att det avdrag för stimulansinkomst, som gjorts under vissa av krigsåren, upphörde år 1945 i samband med att priserna å oljeväxtfrö då sänktes, må det även påpekas, att skillnaden mellan priserna på frö av 1945 års skörd och de nu fastställda eller föreslagna priserna för frö av 1949 års skörd ej på långt när är så stor, att den motsvarar det yrkade avdraget för stimulansinkomst, och detta även om ingen hänsyn tages till de kostnadsökningar för odlingen, som inträtt efter år 1945.

Vad vidare angår jordbrukets räntekostnader är det — oberoende av det principiellt berättigade eller oberättigade i den princip för beräkning av dessa kostnader, som jordbrukets representanter ansett böra tillämpas —

tydligt, att införandet av denna princip skulle medföra en faktisk inkomstökning för jordbruket i förhållande till innevarande år. Jag torde i detta sammanhang få erinra om att omkring hälften av den i prognosen alternativt beräknade höjningen av räntekostnadsposten är föranledd av en uppräknings av värdet av levande inventarier samt att denna uppräknings ej motsvarar någon verklig kostnad för jordbruket som företag betraktat.

De anspråk på åtgärder för utjämning av ett prognosmässigt inkomstunderskott, som jordbrukets representanter framställt, måste alltså enligt min uppfattning, såvitt de avse belopp överstigande omkring 168 miljoner kronor, bedömas såsom åsyftande en faktisk inkomstökning för jordbruket i förhållande till innevarande år. Vad angår det i och för sig befogade i en sådan inkomstökning vill jag erinra om att i de av riksdagen år 1947 fastställda riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitiken uttalades, att en viss inkomstklyfta alltjämt föreläge mellan större delen av jordbruksbefolkningen, å ena, och jämförliga befolkningsgrupper, å andra sidan, samt att det närmaste målet för statsmakternas jordbrukspolitik borde vara att bereda jordbruksbefolkningen möjlighet att uppnå och bevara jämställdhet i inkomsthänseende med andra befolkningsgrupper. I proposition till samma års riksdag angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för regleringsåret 1947/48 uttalade jag emellertid i anslutning härtill, att den takt, i vilken denna målsättning kunde förverkligas, måste förutsättas bli beroende av det ekonomiska läget och utvecklingstendenserna i allmänhet inom näringslivet. Jag framhöll vidare, att i nämnda sammanhang särskilt borde observeras den tilltagande spänning mellan den för konsumtionsändamål och investeringar tillgängliga köpkraften, å ena, samt disponibla varutillgångar och produktionsmedel, å andra sidan, som under det senaste året av skilda orsaker inträtt.

De synpunkter, som jag sålunda anförde år 1947, ha i dagens läge minst lika stor giltighet som då. Såsom jag redan antytt, synes det vara av utomordentligt stor vikt, att den under innevarande år förda stabiliseringspolitiken fortsättes till dess en naturlig balans i det ekonomiska läget uppnåtts. Detta kan emellertid icke tänkas bli möjligt, med mindre samma återhållsamhet visas av alla berörda samhällsgrupper. Utsikterna att vinna anslutning till en dylik politik från löntagarnas sida måste vidare i väsentlig grad bli beroende av om levnadskostnaderna kunna hållas nere så att en sänkning av reallönen kan undvikas.

Då från jordbrukets sida nu gjorts anspråk på prisförbättringar, vilka enligt vad nyss anförts skulle innebära en faktisk inkomstökning, är det enligt min mening nödvändigt, att dessa anspråk prövas först vid en tidpunkt, då man bättre än vad som nu är möjligt kan sätta in dem i deras samband med den ekonomiska stabiliseringspolitiken i dess helhet och överblicka deras inverkan på denna politik. En dylik samordning ter sig desto angelägnare, som jordbrukets representanter velat förbehålla jordbruket rätt att redan för nästkommande regleringsår erhålla ytterligare prisjuste-

ringar utöver de nu påyrkade, därest lönerna skulle komma att höjas för andra yrkesgrupper.

Ur jordbrukarnas synpunkt är det tydligen angeläget, att grunderna för regleringen av priserna på jordbrukets produkter skola fastställas på våren, innan planeringen för den kommande produktionssäsongen sker. I de grunder angående riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitiken, som godkändes av 1947 års riksdag, har även fastslagits, att ett system med vårprissättning skall tillämpas. De nya principer och metoder för prisavvägningen, som 1947 års riksdagsbeslut innebär, ha dock av olika skäl ännu ej kunnat realiseras. Ett sådant uppskov med den definitiva prissättningen, som fordras för den önskade samordningen med den ekonomiska stabiliseringspolitiken i övrigt, kan under sådana förhållanden ej anses stå i strid med 1947 års beslut. Detta beslut kan ju för övrigt ej givas den innebörden att det skulle vara Kungl. Maj:t och riksdagen betaget att under speciella förhållanden vidtaga de modifikationer i detsamma, som kunna anses nödvändiga. I nu föreliggande fall synes man ha att väga olägenheterna av att uppskjuta fastställandet av grunderna för prisregleringen mot nackdelarna av att frågan om inkomstnivån för jordbruksbefolkningen behandlas helt fristående från motsvarande frågor rörande andra befolkningsgrupper och från det ekonomiska stabiliseringsprogrammet i dess helhet. En dylik isolerad behandling av jordbrukets prisfrågor kan befaras få allvarliga återverkningar på hela den ekonomiska stabiliseringspolitiken och därigenom bli till skada för samtliga befolkningsgrupper, jordbrukarbefolkningen icke undantagen. Med vidhållande av det principiellt önskvärda i systemet med vårprissättning synes det därför i nuvarande extraordinära läge befogat, att man gör ett tillfälligt avsteg från detta system.

Ett sådant uppskov, som nu angivits, behöver ej innebära, att jordbrukets prisfrågor i deras helhet nu lämnas olösta. Jordbrukets representanter ha, såväl vid överläggningarna inom livsmedelskommissionen och dess råd som vid överläggningarna med regeringen, angivit att enligt deras uppfattning de begärda prisjusteringarna helt eller så gott som helt borde komma mjölkproduktionen till godo. Under sådana förhållanden synes hinder ej möta att beslut nu — med beaktande av huvudsakligen försörjningsmässiga synpunkter — fattas angående prissättningen på andra jordbruksprodukter än mjölk och mejeriprodukter ävensom därmed sammanhängande frågor, under det att den definitiva prissättningen å sistnämnda båda produkter och därmed det definitiva avgörandet av jordbrukets prisfrågor i deras helhet uppskjutes till en senare tidpunkt.

Sedan de överläggningar, som förts mellan regeringen och jordbrukets representanter, visat sig resultatlösa, har Kungl. Maj:t tidigare denna dag på min hemställan meddelat det beslut i prisfrågan, för vars innehåll förut redogjorts. Beslutet innebär bland annat att, i överensstämmelse med den nyss uttalade uppfattningen, prissättningen å mjölk och mejeriprodukter under regleringsåret 1949/50 tills vidare till dess annorlunda bestämmes

skall ske med tillämpning av de principer, som gälla för innevarande regleringsår, samt att frågan om fattande av definitivt beslut i jordbrukets prisfrågor för sagda regleringsår skall upptagas av Kungl. Maj:t först längre fram. Dylikt definitivt beslut torde ej kunna meddelas, förrän skörderesultatet åtminstone i huvudsak är känt. En omräkning av kalkylen bör därför göras i augusti eller senare, så snart skörderesultatet kan överblickas, och resultatet av denna omräkning bör läggas till grund för det definitiva beslutet. I samband härmed förutsattes att jordbruket genom sina organisationer beredes tillfälle till överläggningar i prisfrågan. Vidare förutsattes, att frågan därefter kommer att underställas riksdagen så snart ske kan.

Beträffande prisavvägningen i övrigt för jordbruksprodukterna får jag hänvisa till den nyss lämnade redogörelsen för Kungl. Maj:ts beslut även som till vad i det följande kommer att anföras beträffande utformningen av regleringarna för de olika produktslagen.

I anslutning till vad som gällt under senare år och med hänsyn till ovissheten rörande det framtida försörjningsläget förordar jag, att Kungl. Maj:t liksom hittills skall erhålla befogenhet att, inom den anslagsram som kan komma att anvisas, handhava jordbruksregleringen och vidtaga av omständigheterna påkallade ändringar i densamma. Skulle det befinnas erforderligt att taga i anspråk statsmedel utöver vad som av riksdagen ställts till förfogande, bör frågan givetvis underställas riksdagen. Likaså bör, såsom nyss nämnts, det definitiva beslutet angående grunderna för prisregleringen underställas riksdagen.

Då prognosen angående jordbrukets inkomster och kostnader avser tiden från och med den 1 september 1949 till och med den 31 augusti 1950 torde, på sätt livsmedelskommissionen föreslagit, Kungl. Maj:ts nu nämnda befogenheter böra gälla till och med sistnämnda dag. Erinras må i detta sammanhang att de grundläggande av riksdagen antagna regleringsförfattningarna, med undantag av förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om viss avgift å mjölk, grädde och ost, gälla tills vidare. Till frågan om förlängning av nämnda förordning, vars giltighetstid utgår den 31 augusti 1949, återkommer jag på tal om utformningen av mjölk- och matfettsregleringen.

Övriga av riksdagen lämnade bemyndiganden, vilkas giltighet utgår vid slutet av innevarande regleringsår, torde, liksom hittills skett, där ej annat särskilt anges, böra förlängas för ytterligare ett år.

I livsmedelskommissionens skrivelse den 19 april 1949 har berörts frågan, om det nu utgående statliga stödet åt säsongmässig lagring av smör, kött och fläsk samt ägg bör bibehållas eller avvecklas. Av de skäl, som kommissionen anført, och särskilt då olägenheterna av att i rådande läge medgiva sådana säsongmässiga variationer i prisnivån, som erfordras för att helt täcka kostnaderna för dylik lagring, finner jag det nödvändigt, att detta stöd bibehålles tills vidare. Dock böra de förberedelser vidtagas, som erfordras för att stödet skall kunna avvecklas, så snart förutsättningarna härför föreligga. Det synes sålunda lämpligt, att förhandlingar upptagas med de organisationer, vilka enligt 1947 års beslut kunna tänkas ingå som

medlemmar i de avsedda export- och importföreningarna. Hinder bör ej möta att vid dessa förhandlingar även behandlas frågan om sättet för finansieringen av lagring i föreningarnas egen regi. Såsom uttalades redan av 1948 års riksdag synes intet vara att erinra mot att den avsedda export- och importföreningen för ägg omedelbart kommer till stånd. Den tidpunkt, då en motsvarande förening för kött och fläsk bör bildas och träda i verksamhet, synes få bli beroende på beslut av Kungl. Maj:t.

Efter denna redogörelse för min allmänna inställning till de föreliggande spörsmålen övergår jag till att behandla de grunder, som i fortsättningen synas böra tillämpas beträffande jordbruksregleringen.

Brödsädsregleringen.

Vad livsmedelskommissionen anfört om utformningen av prisregleringsskalorna å brödsäd föranleder icke någon erinran från min sida. Prisfallsersättning för viss del av de lager av brödsäd, som vid utgången av regleringsåret 1948/49 inneligga hos kvarnarna, torde böra utgå enligt i huvudsak samma bestämmelser, som tidigare gällt.

Med framhållande av önskvärdheten av att priserna på höstvet, höstråg och vårvete skola fastställas redan före höstsådden har livsmedelskommissionen föreslagit, att Kungl. Maj:t skulle erhålla bemyndigande att redan sommaren 1949 fastställa priserna å dessa produktslag för regleringsåret 1950/51. I stort sett delar jag kommissionens uppfattning härvidlag. Framför allt synes det önskvärt, att priserna på höstvet och höstråg skola kunna fastställas före höstsådden. Huruvida det kan anses erforderligt eller lämpligt att vid sagda tidpunkt fastställa priset jämväl å vårvete av nästa års skörd synes något mera tveksamt, då storleken av den önskade vårvetearealen ju bland annat blir beroende av omfattningen av den areal, som besåts med höstsäd, samt av eventuell utvintring. Emellertid kan det vara önskvärt att tidigare fixera prisrelationen mellan höstvet och vårvete och att sålunda beslut härom fattas före höstsådden. Det av kommissionen föreslagna bemyndigandet torde därför böra utverkas av riksdagen.

De i livsmedelskommissionens skrivelse berörda frågorna om vissa omläggningar av handelsmarginalerna för brödsäd torde få upptagas av kommissionen i samråd med priskontrollnämnden.

Regleringen av fodersäd och andra fodermedel.

Då möjligheterna till import av fodermedel av valutaskäl äro begränsade, blir, såsom tidigare framhållits, försörjningsläget i fråga om fodersäd under det kommande regleringsåret i huvudsak beroende av det inhemska skördeutfallet. Ett återinförande av skyldigheten att avstå fodersäd även som av regleringen av handeln med denna vara torde emellertid om möjligt böra undvikas. Kungl. Maj:t och livsmedelskommissionen böra äga vidtaga de åtgärder på detta område, som kunna påkallas av omständigheterna.

Såsom redan förut antytts bör, om tillgången på brödsäd det medgiver, korn under nästkommande regleringsår åter behandlas som fodersäd. De särskilda bestämmelserna för denna vara, däri inbegripet pristillägget å 2 kronor per deciton, böra då även upphöra att gälla. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta i denna fråga.

Jag delar kommissionens uppfattning om det i och för sig önskvärda i att fri prispildning skall återinföras å fodersäd. I likhet med kommissionen anser jag emellertid, att ställning till denna fråga bör tagas först vid en senare tidpunkt, då man kan överblicka fodersädsskördens storlek. I detta sammanhang vill jag vidare som min uppfattning framhålla att en höjning av fodersädspriserna om möjligt bör undvikas. Den spänning som, om fodersädsskörden skulle bli svag, vid nuvarande prisnivå kan uppstå mellan tillgång och efterfrågan, bör man därför ej i första hand söka övervinna genom en prishöjning. Med hänsyn bland annat till det mindre jordbrukets behov av att kunna köpa fodersäd till ett ej alltför högt pris torde man i stället, på samma sätt som skett under innevarande år, i första hand böra söka bemästra svårigheterna genom att på lämpligt sätt fördela tillgängliga salukvantiteter på underskottsområdena. Jag förutsätter härvid, att systemet med auktoriserade handlande med fodermedel kommer att bibehållas även under nästa regleringsår. Vad kommissionen anfört om upphävande av normalprissättningen å vicker och foderarter föranleder dock ingen erinran från min sida.

De synpunkter, som anförts beträffande frågan om prishöjning å fodersäd, torde även böra gälla den av livsmedelskommissionen ifrågasatta prishöjningen å majs.

Av de ransoneringar beträffande olika slag av fodermedel, som införts under krigsåren, återstår nu endast ransoneringen av oljekraftfoder. En avveckling av denna ransonering är önskvärd ur flera synpunkter. Även här synes det emellertid angeläget, att en prishöjning om möjligt skall undvikas. Kungl. Maj:t torde därför längre fram få pröva, huruvida det med hänsyn till försörjningsläget i fråga om oljekraftfoder, den inverkan ett bibehållande av ransoneringen kan ha för avvecklingen av kristidsorganisationen samt övriga omständigheter kan anses lämpligt att slopa ransoneringen av oljekraftfoder ävensom vilken inverkan en dylik åtgärd bör få på prisbestämmelserna i fråga om denna vara.

Med hänsyn till vad nyss anförts angående frågan om ändring av normalpriserna på majs och oljekraftfoder anser jag det ej erforderligt att man nu, såsom livsmedelskommissionen föreslagit, vid äskande av anslag till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område skall räkna med något belopp som kompensation för kostnadsökning till följd av dylik prishöjning.

Vad kommissionen anfört angående de priser, som spannmålsbolaget bör betala vid inköp av inhemskt oljekraftfoder ävensom angående en omläggning av systemet med fraktbidrag för vissa fodermedel föranleder ingen erinran från min sida.

Potatisregleringen.

Jag torde få erinra att Kungl. Maj:t den 24 september 1948 bemyndigat livsmedelskommissionen att med Sveriges stärkelseproducenters förening u. p. a. träffa överenskommelse rörande föreningens inköp och försäljning av potatisstärkelse under tiden 1 oktober 1948—30 september 1949 i huvudsaklig överensstämmelse med upprättat förslag till avtal. Sådant avtal har träffats mellan kommissionen och föreningen. Kungl. Maj:t har emellertid vid sitt bemyndigande gjort förbehåll om att den i avtalets 8 § av kommissionen gjorda utfästelsen vinner riksdagens godkännande. Avtalet innebär, bland annat, att föreningen inköper den mängd potatisstärkelse, som framställs enligt meddelade tillverkningslicenser å högst 400 000 deciton, med undantag av vad som erfordras till husbehov för tillverkaren och dennes potatisleverantörer, varjämte, i den mån livsmedelskommissionen så påfordrar, föreningen är villig att verkställa import av stärkelse och stärkelseprodukter samt att sälja importerad vara utan anspråk på handelsvinst. Enligt 8 § i avtalet åtager sig kommissionen — under förutsättning av statsmakternas godkännande och om avtalet icke skulle komma att förnyas för tillverkningsåret 1949/50 — att vidtaga eller föranstalta om åtgärder från statens sida, vilka bereda föreningen möjlighet att erhålla dels minst 68 kronor 75 öre per deciton för den 1 oktober 1949 inneliggande lager av extra prima, prima och ej fullt prima potatismjöl, dock med avdrag av 30 000 deciton, dels ersättning för ränte- och lagringskostnader enligt i avtalet angivna grunder i avseende å inneliggande lager av extra prima, prima och ej fullt prima potatismjöl, utom 30 000 deciton, under tre månader, räknat från och med den 1 oktober 1949. De enligt 8 § av kommissionen gjorda åtagandena torde nu böra underställas riksdagen.

Vad kommissionen anfört angående användande av potatis för tillverkning av sprit under nästa regleringsår föranleder ingen erinran från min sida.

Äggregleringen.

I fråga om äggproduktionen innebär Kungl. Maj:ts beslut i prisfrågan, såsom förut nämnts, att äggpriset bör få fritt svänga mellan ett bottenpris av 2 kronor per kilogram och ett högsta pris av 3 kronor per kilogram. Vad livsmedelskommissionen anfört angående den närmare utformningen av prisstödet föranleder i stort sett ingen erinran från min sida. Ehuru myndigheternas skyldighet att stödja nyssnämnda bottenpris, såsom kommissionen framhållit, icke bör vara ovillkorlig, vill jag emellertid understryka, att det får anses angeläget, att bottenprisnivån skall kunna uppehållas. Detta bör enligt min mening också bliva möjligt, såvida ej exceptionella förhållanden skulle inträffa.

Köttvaruregleringen m. m.

Den mest brännande frågan beträffande försörjningen med köttvaror är otvivelaktigt spörsmålet om ett upphävande av ransoneringen av köttvaror.

Såsom jag förut antytt torde det icke vara möjligt att nu taga ställning till detta spörsmål. Så länge ransoneringen bibehålles, torde någon ändring i nu gällande regleringsanordningar icke böra ifrågasättas.

Enligt livsmedelskommissionen bör, därest ransoneringen slopas, även det nuvarande systemet med normalpriser å köttvaror slopas och prisbildningen lämnas fri. Statens priskontrollnämnd har på denna punkt uttalat en avvikande uppfattning och ansett, att denna fråga bör upptagas till prövning först efter en mera ingående undersökning av möjligheterna till fortsatt priskontroll på området. Mot livsmedelskommissionens förslag, att priserna skulle — på samma sätt som gäller i fråga om ägg — få utveckla sig fritt mellan en lägre och en övre gräns och att prisstegringar över sistnämnda gräns skulle kunna hindras genom att medgivande lämnades till import, synes kunna göras den invändningen, att man, även om ransoneringen å köttvaror skulle slopas, i vart fall beträffande kött torde ha att räkna med en markerad brist och att vidare möjligheterna till import särskilt på grund av valutaläget torde komma att bli mycket begränsade. Det finns därför enligt min uppfattning anledning befara, att den av kommissionen avsedda övre gränsen i praktiken icke skulle komma att fungera. Med hänsyn bland annat härtill anser jag en övergång till fri prisbildning böra övervägas endast om densamma kan ske utan risk för oförutsedda prisstegringar.

Såsom angivits i Kungl. Maj:ts beslut i prisfrågan torde även för nästa regleringsår böra beräknas medel till utbetalande av statliga pristillägg på slaktprodukter. Mot livsmedelskommissionens beräkning av medelsbehovet för detta ändamål har jag intet att erinra. Frågan om fördelningen av beloppet på olika slag av köttvaror torde i första hand få upptagas av livsmedelskommissionen i samråd med vederbörande organisationer. Skulle ransoneringen upphävas, torde därvid även få diskuteras frågan om de ändringar i utbetalningssystemet m. m., som kunna föranledas av att vissa kontrollmöjligheter då bortfalla.

Någon prishöjning å vissa organ och inälvor synes nu ej böra företagas. Frågan torde få prövas i samband med det definitiva ställningstagandet till prisavvägningen för jordbrukets produkter.

Stöd till ullproduktionen torde böra lämnas enligt samma grunder, som gällt under innevarande regleringsår. För ändamålet torde, såsom livsmedelskommissionen föreslagit, böra beräknas ett oförändrat belopp av 200 000 kronor.

Regleringen av handeln med mjölk, mejeriprodukter och fettvaror.

Såsom förut antytts torde de nu gällande statliga regleringsåtgärderna på detta område, vilka främst avse att reglera fetthalten i mjölk och mejeriprodukter, i stort sett böra bibehållas oförändrade. Liksom tidigare bör det emellertid få ankomma på Kungl. Maj:t att under hänsynstagande till utvecklingen av försörjningsläget besluta om åtgärdernas fortsatta bestånd eller om de ändringar däri, som kunna anses påkallade.

Kungl. Maj:t bör vidare allttjämt äga bemyndigande dels att uttaga tilläggsaccis å sådana varor, som avses i förordningen den 7 juni 1935 (nr 259) om accis å margarin och vissa andra fettvaror, med högst 1 krona 50 öre per kilogram av varans nettovikt, dels ock att upptaga en rörlig clearingavgift vid import av fettämnen, motsvarande i varje särskilt fall skillnaden mellan normalpriset och den faktiska anskaffningskostnaden för varan i fråga. Liksom för innevarande regleringsår bör det även stå Kungl. Maj:t fritt att, i den mån så provas lämpligt, genomföra en omläggning av systemet med acciser och rörliga clearingavgifter, så att fasta importavgifter kunna uttagas på olika slag av fett och fettråvaror för framställning av margarin och matnyttigt fett.

Sedan ransoneringen av matfett numera upphört, måste efterfrågan på de olika slagen av matfett, främst smör och margarin, regleras genom pris-sättningen. De åtgärder, som vidtagits härutinnan, ha, såsom livsmedelskommissionen anført, visat sig tillräckliga vid nuvarande tillgång på smör. En viss lagring av smör bör emellertid ske under sommaren för att möta den efterfrågan, som kan väntas komma att göra sig gällande vid den säsongmässiga nedgången av smörproduktionen på hösten. För sådan lagring bör stöd utgå enligt nu gällande regler.

Livsmedelskommissionen har på tal om smörlagringen även berört frågan om en differentiering av priserna på mejerismör med hänsyn till kvaliteten. För min del ställer jag mig tveksam till möjligheten att vinna något resultat av en sådan differentiering, såvida denna ej blir ganska stor. En kraftig differentiering möter åter betänkligheter med hänsyn till den ekonomiska stabiliseringspolitiken. Kungl. Maj:t bör emellertid äga befogenhet att vidtaga de åtgärder i detta hänseende, som kunna befinnas lämpliga.

Kungl. Maj:ts beslut i prisfrågan innebär att mjölkpristillägg tills vidare under regleringsåret 1949/50 böra utgå enligt nu gällande grunder. Detta avser såväl det allmänna mjölkpristillägget som de pristillägg, vilka utgå i Norrland samt vissa delar av mellersta Sverige. Livsmedelskommissionen har emellertid ifrågasatt en mindre jämkning i dessa grunder, innebärande att mjölk, som användes för tillverkning av torr- och kondensmjölk och dylikt, i fråga om storleken av det allmänna mjölkpristillägget skulle jämföras med mjölk, som användes för tillverkning av smör. För den sänkning av pristillägget, som detta skulle innebära, borde jordbruket erhålla compensation genom en motsvarande höjning av priserna på torr-mjölk, kondensmjölk och liknande produkter. Häremot synes icke något vara att erinra.

Liksom för år 1948/49 torde vidare för nästa regleringsår böra beräknas ett belopp av 6 miljoner kronor till förbättring av mjölkhandelns marginaler.

Förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om viss avgift å mjölk, grädde och ost, vars giltighetstid utgår den 31 augusti 1949, torde böra erhålla förlängd giltighet under ytterligare ett år. I anledning härav har inom jordbruksde-

partementet utarbetats förslag till förordning om fortsatt giltighet av nyssnämnda förordning. Förslaget torde böra föreläggas riksdagen till antagande.

Livsmedelskommissionen har ifrågasatt att den utjämningsavgift, som nu uttages för konsumtionsmjölk, skulle sänkas. För min del finner jag vissa skäl tala för en sådan sänkning. Jag är dock icke beredd att redan nu taga ställning till denna fråga. Frågan torde i första hand böra behandlas av Svenska mejeriernas riksförening och livsmedelskommissionen.

Frågan om höjning av pristillägget för viss mjölk och grädde som levereras i med kapsyl försluten flaska synes icke böra prövas förrän ställning tagits till spörsmålet om den definitiva avvägningen av priserna på mjölk och mejeriprodukter.

Liksom hittills torde även under nästa regleringsår böra utgå *dels* s. k. merfrakttillägg, *dels* s. k. regleringskostnadstillägg till vissa mjölkorganisationer i Stockholm och Göteborg, *dels* viss ersättning för behandling av konsumtionsmjölk vid några mejerier, som leverera mjölk till Stockholm, *dels* bidrag till uppehållande av mejeriernas körlinjer inom de områden, där transportkostnaderna per kilogram mjölk äro särskilt höga. Med hänsyn till svårigheten att bedöma medelsbehovet för de olika ändamålen torde bidragen, på sätt skett under de senaste budgetåren, böra sammanföras till ett anslagsbelopp. Detta anslagsbelopp torde, såsom livsmedelskommissionen föreslagit, böra beräknas till 9 miljoner kronor. Kungl. Maj:t synes böra äga disponera ifrågavarande anslag även för tillgodoseende av annat ändamål än förut berörts, därest detsamma är av särskild betydelse för mjölkförsörjningens ordnande. Motsvarande befogenhet tillkommer för närvarande Kungl. Maj:t.

Konstgödselregleringen.

Såsom framgår av det förut anförda har livsmedelskommissionen icke för närvarande funnit anledning att föreslå någon ändring av priserna på konstgödselmedel. Icke heller jag finner skäl att nu förorda en sådan åtgärd. Kommissionen har emellertid framhållit, att den inhemska prisnivån i någon mån kan komma att påverkas av utvecklingen av världsmarknadspiserna, särskilt i fråga om kali men även beträffande kvävegödselmedel.

Om ett tillskott till clearingkassan skulle erfordras, torde, såsom livsmedelskommissionen föreslagit, medel för ändamålet få disponeras ur det anslag till diverse kostnader i samband med jordbruksregleringen, som jag i det följande ämnar föreslå.

Kostnaderna för Svenska spannmålsaktiebolaget.

I årets statsverksproposition har, med utgångspunkt från en av spannmålsbolaget gjord och av livsmedelskommissionen granskad uppskattning, till kostnader för bolagets verksamhet för budgetåret 1949/50 upptagits ett beräknat belopp av 25 miljoner kronor. I sin skrivelse den 25 februari 1949

till livsmedelskommissionen har bolaget dels angivit, att utav tidigare av riksdagen anvisade medel i runt tal 85 miljoner kronor funnes disponibla för täckande av bolagets kostnader under åren 1948/49 och 1949/50. Kostnaderna för sagda båda verksamhetsår har bolaget uppskattat till 55 respektive 30 miljoner kronor eller således sammanlagt till det belopp, som redan funnes tillgängligt. Då uppskattningen av kostnaderna för verksamhetsåret 1949/50 finge betraktas som osäker, har bolaget emellertid ansett försiktigheten bjuda, att det i årets statsverksproposition preliminärt beräknade beloppet av 25 miljoner kronor skulle anvisas för budgetåret 1949/50.

Livsmedelskommissionen har för sin del ansett ett anslag av 20 miljoner kronor tillräckligt. Härvid är att märka att kommissionen å ena sidan räknat med en ökning av bolagets omkostnader med 8—10 miljoner kronor, beroende på att kommissionen ansett bolagets inköpspris för inhemskt oljekraftfoder böra bestämmas till 40 kronor per deciton, samt å andra sidan räknat med en ökning av bolagets inkomster med omkring 4 miljoner kronor till följd av de av kommissionen föreslagna prishöjningarna å oljekraftfoder och majs.

I det föregående har jag förklarat mig anse sistnämnda prishöjningar om möjligt böra undvikas. I enlighet härmed anser jag, att man ej heller vid uppskattningen av kostnaderna för spannmålsbolaget bör räkna med den inkomstökning, som dessa höjningar skulle medföra. Det oaktat bör enligt min uppfattning ett anslag å 20 miljoner kronor vara till fyllest.

Förslag till särskilda åtgärder till stöd för jordbruket i Norrland m. m.

Under de senaste budgetåren ha vissa belopp ställts till förfogande för produktionsbefrämjande åtgärder på jordbrukets område i Norrland samt de delar av Kopparbergs och Värmlands län, där jordbrukets ställning är i stort sett likartad med den i Norrland. För ett vart av de nio senaste budgetåren har medgivits, att ett belopp av 900 000 kronor finge för berörda syfte utgå av anslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. I likhet med lantbruksstyrelsen anser jag, att även för nästa budgetår bör från nämnda anslag få disponeras samma belopp.

Anslagsäskanden m. m.

Kostnaderna för genomförandet av de av mig nu förordade förslagen till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område torde komma att uppgå till i runt tal 123 miljoner kronor. Av detta belopp belöpa 50 miljoner kronor på allmänt mjölkpristillägg, 19,5 miljoner kronor på mjölkpristillägg i vissa delar av landet, 9 miljoner kronor på särskilda mjölkbidrag såsom merfraktbidrag m. m., 6 miljoner kronor på bidrag till förbättring av mjölkhandelns marginaler, 33 miljoner kronor på pristillägg för slaktdjursprodukter, 200 000 kronor på kostnader för främjande av ullproduktionen samt 5 miljoner kronor på diverse kostnader. Sistnämnda belopp är enligt vad

livsmedelskommissionen upplyst i första hand avsett att användas för ersättning till Svenska mejeriernas riksförening för handhavandet av vissa med mjölk- och matfettsregleringen sammanhängande uppgifter, till bestridande av vissa bidrag till Mjolkpropagandan samt till utgifter för ersättande av förluster vid lagring och annat omhändertagande av andra livsmedel än spannmål. Nu ifrågavarande post torde även få anlitas för bestridande av vissa återstående tryckningskostnader för 1942 års jordbrukskommitté ävensom för täckande av de utgifter, som föranledas av förslagen till särskilda åtgärder till stöd för jordbruket i Norrland m. m.

Enligt vad livsmedelskommissionen anfört torde emellertid av de medel, som anvisats för prisreglerande åtgärder under innevarande regleringsår, komma att uppstå en reservation av omkring 20 miljoner kronor. Med beaktande härav torde till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för budgetåret 1949/50 böra anvisas ett reservationsanslag av 103 miljoner kronor. Till bestridande av kostnaderna för Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet torde i enlighet med vad jag förut förordat för budgetåret 1949/50 böra anvisas ett reservationsanslag av 20 miljoner kronor.»

Utskottet.

I propositionen till 1948 års riksdag angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område framhöll föredragande departementschefen bl. a., att försörjningsläget i fråga om livsmedel för det nästföljande konsumtionsåret icke syntes komma att möjliggöra några mera avsevärda lättnader i fråga om livsmedelsransoneringen. Utvecklingen blev emellertid gynnsammare än väntat, och framför allt på grund av det goda skördeutfallet år 1948 förbättrades avsevärt såväl det internationella som det svenska livsmedelsläget, varigenom betydande ransoneringslättnader kunde genomföras för vårt land. Sålunda avskaffades mjöl- och brödransoneringen på hösten 1948 och matfettstransoneringen i mars 1949, varjämte ett flertal regleringar av förnödenheter för jordbrukets behov kunde upphävas.

Såsom Kungl. Maj:t framhållit bör för regleringsåret den 1 september 1949 —den 31 augusti 1950 eftersträvas, att de genomförda förbättringarna skola bibehållas samt om möjligt ytterligare lättnader i de återstående ransoneringsarna genomföras. Under förutsättning av normal skörd och i stort sett oförändrade importmöjligheter torde det enligt Kungl. Maj:ts bedömning av läget vara möjligt att förverkliga dessa önskemål.

För regleringsåret 1949/50 har i vanlig ordning en prognos rörande jordbrukets inkomster och utgifter under nämnda år uppgjorts av den s. k. LK-delegationen samt granskats inom livsmedelskommissionen och dess råd. I denna prognos har på inkomstsidan icke medräknats de statliga pristilllägg för mjölk och köttvaror å tillhoppa 120,5 miljoner kronor, som beslutades av 1948 års riksdag för innevarande regleringsår. Trots en beräknad produktionsökning för de viktigare produkterna visar prognosen i första

hand av denna anledning en nedgång i jordbrukets totala inkomster av animalier.

Enligt jordbrukets förhandlingsdelegerade borde tillika den ändringen göras i kalkylen, att inkomstsidan minskades med dels 35 miljoner kronor, avseende merintäkter av oljeväxter utöver medtagna merkostnader, och dels 39 miljoner kronor i anledning av utökningar och förändringar av producent- och kontantbidrag åt det mindre jordbruket.

Beträffande jordbrukets kostnader har en ny beräkningsmetod ifrågasatts bl. a. såvitt angår posten räntekostnader i anledning av undersökningar, som utförts av de sakkunniga för utredning rörande rationaliseringens inverkan på jordbrukets arbetskostnader m. m. Den huvudsakliga innebörden av nämnda sakkunnigas beräkningar härvidlag är, att lantbrukskapitalet, som — bortsett från ett provisoriskt tillägg fr. o. m. år 1945/46 — hållits oförändrat sedan basåret 1938/39, fastställts med hänsynstagande till sådana investeringar, som ägt rum efter sistnämnda år, varvid beaktats såväl förändringar i kapitalvolymen som fördyring vid åter- och nyanskaffning. I fråga om beräkningen av fastighetskapitalet ha de sakkunniga dock icke varit ense. Medan majoriteten av dem ansett, att detta kapital borde fastställas på grundval av utjämnade taxeringsvärden, har minoriteten föreslagit, att taxeringsvärdena skulle användas utan sådan utjämning.

Med anledning av de delade meningarna beträffande räntekostnaderna, har kalkylen för regleringsåret 1949/50 uppgjorts med tillämpning av tre olika alternativ för räntekostnaderna. Sålunda beräknas enligt de sakkunnigas majoritetsalternativ (alt. A), att ett kalkylmässigt inkomstunderskott å 235,1 miljoner kronor skulle uppstå. Enligt deras minoritetsalternativ (alt. B) skulle underskottet komma att uppgå till 236,9 miljoner kronor och enligt hittills tillämpade grunder för räntekostnadsberäkningen (alt. C) till 167,9 miljoner kronor. Därest i likhet med vad som avsetts för innevarande regleringsår statliga pristillägg skulle utgå med 120,5 miljoner kronor, minskas underskottet till 114,6, 116,4 respektive 47,4 miljoner kronor.

Kungl. Maj:ts beslut den 22 april 1949 angående prissättningar på jordbrukets produkter för regleringsåret 1949/50 grundar sig, i likhet med motsvarande beslut under tidigare år, på den uppgjorda prognosen. Till skillnad från föregående tillfällen har emellertid för nästa regleringsår den definitiva prissättningen å mjölk och mejeriprodukter samt därmed även den slutliga prisavvägningen beträffande jordbruksproduktionen i dess helhet uppskjutits till en tidpunkt, då skörderesultatet kan överblickas, d. v. s. enligt i propositionen meddelad uppgift till augusti månad eller senare. Till följd härav skall enligt Kungl. Maj:ts förslag prissättningen å mjölk- och mejeriprodukter tills vidare till dess annorlunda bestämmes ske med tillämpning av de principer, som gälla för innevarande regleringsår.

Då det ifrågasatta hänsynstagandet till oljeväxtodlingen, producent- och kontantbidragen samt räntekostnaderna enligt Kungl. Maj:ts åsikt skulle innebära en faktisk inkomstökning för jordbruket i förhållande till innevarande år, har Kungl. Maj:t funnit det nödvändigt, att denna fråga prä-

vas först vid en tidpunkt, då man bättre än vad nu är möjligt kan sätta in dem i deras sammanhang i den ekonomiska stabiliseringspolitiken i dess helhet och överblicka deras inverkan på denna politik.

I motionerna I: 329 och II: 415 har emellertid bl. a. yrkats, att det hittillsvarande systemet med vårprissättning skall bibehållas. Därjämte har hemställts, att kalkylen för regleringsåret 1949/50 skulle korrigeras på så sätt, att från inkomstsidan skulle utgå förut nämnda belopp om 35 och 39 miljoner kronor samt kostnadssidan enligt alt. C ökas med 7 miljoner kronor, avseende den ökning i räntekostnaderna, som belöper på produktionsåret 1949/50 i förhållande till produktionsåret 1948/49 och som beror på ökade kostnader för investeringar, gjorda under förstnämnda år. Det kalkylmässiga inkomstunderskottet skulle således enligt motionerna, med bibehållande av samma subventioner som för innevarande år, uppgå till 128,4 miljoner kronor. I motionerna lämnas tillika vissa riktlinjer beträffande den höjning av produktpriserna, som skulle vara erforderlig för att täcka det angivna underskottet.

Såsom Kungl. Maj:t framhållit kan 1947 års beslut angående riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitiken givetvis icke innebära, att det skulle vara Kungl. Maj:t och riksdagen betaget att under speciella förhållanden vidtaga sådana jämkningar i de angivna riktlinjerna, som kunna anses nödvändiga. Den fråga, som föreligger till bedömande, synes därför närmast vara huruvida olägenheterna av ett uppskov med prisregleringen kunna anses större än olägenheterna av en fristående behandling av jordbruksbefolkningens inkomstnivå.

Obestriddligen är det för jordbrukarna en betydande fördel, att grunderna för prisregleringen av jordbrukets produkter fastställas redan på våren, innan planering skett för den kommande produktionssäsongen, varigenom möjlighet skapas att beräkna lönsamheten för olika produktionsgrenar och anpassa produktionen därefter på lämpligt sätt. Man kan emellertid icke bortse från att en isolerad behandling av jordbrukets prisfrågor kan få allvarliga återverkningar på hela den ekonomiska stabiliseringspolitiken. Vid granskningen av prognosen för regleringsåret 1949/50 inför livsmedelskommissionens och priskontrollnämndens råd uttalades sålunda från visst håll, att däri räknats med högre arbetslön än som utginge i verkligheten. Därest så är fallet, torde redan detta förhållande vara ägnat att från lantarbetarnas sida föranleda anspråk på omedelbar ökning av timlönerna. Skulle vidare jämkningar av de i kalkylen ingående posterna rörande producent- och kontantbidragen, oljeväxtodlingen och räntekostnaderna, om vilka delade meningar råder, giva anledning till prishöjningar på jordbrukets saluprodukter, kan det befaras, att andra löntagargrupper komma att framställa krav på omdelbara löneökningar. De överenskommelser, som tidigare träffats med skilda befolkningsgrupper till förmån för den ekonomiska stabiliseringspolitiken, skulle därigenom sättas i fara. Att bevara det lugn, som för närvarande råder i fråga om arbetsmarknadens avtal, är otvivelaktigt så betydelsefullt, att det i och för sig motiverar ett sådant uppskov med prissättningen, som föreslagits i propositionen.

Vid övervägande av de skäl, som tala för och emot ett uppskov med prisregleringen, har utskottet stannat för att förordna det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget. Då sålunda i händelse av bifall till utskottets hemställda prissättningen å mjölk och mejeriprodukter skulle anstå till tidpunkt, då skörderesultatet kan överblickas, bör, såsom livsmedelskommissionen understrukit, möjligheten lämnas öppen att låta huvuddelen av den inkomstförbättring, som beräkningarna av jordbrukets inkomster och kostnader kunna giva anledning till för nästa budgetår, falla på mjölk och mejeriprodukter, varför den prissättning, som nu bör äga rum å andra jordbruksprodukter, i stort sett böra inskränka sig till justeringar, som betingas av försörjningspolitiska skäl.

Utskottet förordar tillika, att Kungl. Maj:t liksom hittills skall erhålla befogenhet att, inom den anslagsram som kan komma att anvisas, handhåva jordbruksregleringen och vidtaga av omständigheterna påkallade ändringar däri. Skulle det befinnas erforderligt att taga i anspråk statsmedel utöver vad som av riksdagen ställes till förfogande, bör frågan underställas riksdagen. Såsom Kungl. Maj:t framhållit bör det definitiva beslutet angående grunderna för prisregleringen underställas riksdagen.

I detta sammanhang vill utskottet framhålla, att detaljupplysningar, som lämnats utskottet, givit vid handen, att vissa av de i prognosen ingående beräkningarna stämma dåligt överens med de i efterhand konstaterade förhållandena. Som exempel må nämnas, att bensinförbrukningen för jordbrukets traktorer torde ha beräknats åtskilligt för högt. En översyn av kalkylen synes därför vara påkallad.

Vad Kungl. Maj:t anfört i fråga om förlängningen av giltighetstiden för förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om viss avgift å mjölk, grädde och ost ävensom om statligt stöd åt säsongmässig lagring av vissa födoämnen, föranleder icke någon erinran från utskottets sida.

De av Kungl. Maj:t föreslagna särskilda regleringsåtgärderna samt särskilda åtgärderna till stöd för jordbruket i Norrland föranleda i huvudsak icke någon erinran från utskottets sida. Endast i följande hänseenden har utskottet funnit anledning till särskilda uttalanden.

I fråga om äggregleringen har i motionen II: 416 hemställts, att riksdagen måtte uttala sig för ett bottenpris av två kronor 25 öre per kilogram och ett högsta pris av tre kronor 25 öre per kilogram.

Såsom i motionen framhållits, är det givetvis önskvärt, särskilt med hänsyn till småbrukarbefolkningen, vars inkomst ofta till väsentlig del är beroende av äggpriset, att detta icke sättes lägre än vad som är nödvändigt. Å andra sidan kan emellertid ett högt bottenpris lägga hinder i vägen för export av uppkommande produktionsöverskott, vilket därigenom kommer att verka hämmande på den inhemska prisutvecklingen. Efter överväganden har utskottet därför funnit sig böra förordna den av Kungl. Maj:t föreslagna prissättningen. I likhet med Kungl. Maj:t vill utskottet i detta sammanhang understryka angelägenheten av att botteprisinivån uppehålls.

I motionerna I: 48 och II: 46, I: 174 och II: 225 samt I: 175 och II: 207 har i olika hänseenden hemställts om ändring i de nu gällande bestämmelserna för producent- och kontantbidragen till vissa innehavare av mindre jordbruk. Då den för icke länge sedan tillsatta småbruksutredningen enligt sina direktiv skall syssla även med den animaliska produktionen, synes det utskottet lämpligt att ifrågavarande motioner överlämnas till utredningen för att av denna tagas under övervägande vid fullförandet av sitt uppdrag.

Vad angår den i motionen II: 217 gjorda hemställan om utredning genom småbruksutredningens försorg rörande införandet av statligt fraktbidrag till mjölkproducenter i enlighet med i motionen närmare angivna riktlinjer vill utskottet erinra om att särskilda bidrag för närvarande utgå för upprätthållande av mejeriernas körlinjer inom de områden, där på grund av minskad mjölkproduktion transportkostnaderna per kilogram mjölk äro särskilt höga. Även om åtgärder äro önskvärda för att motverka den fortgående minskningen av mjölkproduktionen, synas skäl dock icke föreligga att härutöver bevilja särskild ersättning för producentens egen transport av mjölken till körlinjen, därest han bor avsides. Enligt utskottets förmenande bör nämligen en olikhet i transportvägen av ifrågavarande slag jämföras med övriga olikheter i fastigheternas allmänna lönsamhet och icke påkalla någon särskild gottgörelse.

I anledning av det i motionerna I: 124 och II: 145 framställda yrkandet att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om påskyndande av utarbetandet av typjordbrukskalkylerna samt om bemyndigande för livsmedelskommissionen att redan nu undersöka olika produktionsgrenars lönsamhet inom olika områden vill utskottet framhålla, att det utan tvivel är önskvärt, att nämnda kalkyler färdigställas så snart som möjligt. För att de skola bliva representativa, böra de emellertid bygga på ett synnerligen omfattande material, vars insamlande och bearbetning måste taga avsevärd tid i anspråk. Att på grundval av ett ofullständigt material redan nu söka taga hänsyn till den olika lönsamheten inom skilda jordbruksområden torde icke vara lämpligt.

Med hänsyn till vad sålunda anförts och då skäl icke torde föreligga att antaga att onödigt dröjsmål förekommer beträffande färdigställandet av nämnda kalkyler, finner utskottet sig icke böra biträda motionerna.

Utskottets hemställan.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

A. att riksdagen må

I. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 329 och II: 415 samt II: 416:

1) medgiva Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för reglering under nästkommande regleringsår av produk-

tions- och avsättningsförhållandena på jordbrukets område i huvudsaklig överensstämmelse med de i propositionen angivna riktlinjerna;

2) å riksstaten för budgetåret 1949/50 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till *Prisreglerade åtgärder på jordbrukets område* ett reservationsanslag av 103 000 000 kronor;

b) till *Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet* ett reservationsanslag av 20 000 000 kronor;

II. antaga vid propositionen fogat förslag till förordning angående fortsatt giltighet av förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om viss avgift å mjölk, grädde och ost;

III. i anledning av motionerna I: 48 och II: 46, I: 174 och II: 225 samt I: 175 och II: 207 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville överlämna motionerna till småbruksutredningen för att av utredningen tagas under övervägande vid fullgörandet av dess uppdrag;

B. att motionen II: 217 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

C. att motionerna I: 124 och II: 145 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 23 maj 1949.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Tjällgren, Carl Edmund Eriksson, Alfred Andersson, Anderberg, Svedberg, Näslund, Henry Johansson och Aaby-Ericsson; samt

från andra kammaren: herrar Svensson i Ljungskile, Norup, Ericsson i Sörsjön, Johnsson i Kastanjegården, Andersson i Surahammar, Hæggbloom, Gustafson i Dädesjö och Jacobson i Vilhelmina.

Reservation

av herrar *Tjällgren, Näslund, Aaby-Ericsson, Svensson* i Ljungskile, *Norup, Johnsson* i Kastanjegården och *Hæggblom*, vilka ansett, att motionerna I: 329 och II: 415 bort bifallas samt att därför

dels utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

»I propositionen — — — (lika med utskottet) — — — angivna under-skottet.

Vad angår de ifrågasatta korrigeringsarna av kalkylen för nästa regleringsår må beträffande de nuvarande oljeväxtpriserna framhållas, att dessa bestämts så, att icke obetydliga stimulansinkomster inrymmas däri. Sådana inkomster voro visserligen för handen även år 1948, då stabiliseringspolitiken godkändes, men intill denna tid hade oljeväxtodlingen haft en relativt begränsad omfattning, varför deras återverkan på andra produktpriser var av mindre betydelse. I prognosen för året 1948/49 beräknades sålunda oljeväxtarealen till 45 000 hektar men steg i själva verket till nära 79 000 hektar. För nästa regleringsår har räknats med en areal av 100 000 hektar men enligt kontraktsteckningen torde den komma att uppgå till minst 135 000 hektar. Denna utveckling, som icke förutsågs år 1948, får synnerligen ogynnsamma återverkningar för prissättningen å andra produkter, eftersom överpris på en produkt måste medföra, att priset på andra produkter tryckes ned. Då överpriset på oljeväxter av riksdagen beslutats i särskild ordning och med motiveringen att erhålla en ur det allmännas synpunkt önskvärd ökning av denna produktion, är det enligt utskottets mening icke önskvärt, att kostnaden härför skall bäras av de jordbrukare, som ej kunna odla oljeväxter. Denna uppfattning har så mycket mera fog för sig som sådan odling i huvudsak förekommer i områden med gynnsamma produktionsbetingelser. Det belopp om uppskattningsvis 35 miljoner kronor, som utgör summan av stimulanspris å oljeväxter samt i kalkylen ej upptagna merkostnader för denna odling, bör därför enligt utskottets mening bäras av hela folket och följaktligen utbrytas ur kalkylens inkomstsida.

Med hänsyn till den funktion, prognosen har att fylla, kunna producent- och kontantbidragen i princip betraktas på samma sätt som stimulansinkomsten för oljeväxtodlingen. I realiteten äro nämligen dessa bidrag ett produktionskostnadsstöd, motiverat av de förhållanden, under vilka det mindre jordbruket arbetar. Genom att bidragen, som under basåret 1938/39 uppgingo till 3,5 miljoner kronor men nu höjts till 75 miljoner kronor, endast utgå till mindre jordbruk, blir följden att den av bidragen föranledda nedpressningen av prisnivån på jordbruksprodukterna kommer att inverka ogynnsamt för övriga jordbruk. Denna ogynnsamma inverkan förstärkes genom 1948 års omläggning av grunderna för bidragens utbetalande, varigenom jordbruk med 10—15 hektar åker gå miste om bidrag till ett belopp av omkring 10 miljoner kronor, medan de mindre jordbruken erhålla på grund av speciella förhållanden en inkomstökning av något över 39 miljoner

kronor. Vid sådant förhållande synes kalkylens inkomstsida böra minskas med sistnämnda belopp.

I fråga om kalkylens kostnadssida tala starka skäl för att denna bör ökas med i vart fall den stegring av räntekostnaderna, som belöper på produktionsåret 1949/50 i förhållande till nästföregående produktionsår och beror på höjda kostnader för gjorda investeringar under förstnämnda år. Denna ökning kan beräknas till omkring 7 miljoner kronor.

Efter de sålunda angivna korrigeringarna utvisar kalkylen för 1949/50 ett inkomstunderskott å 128,4 miljoner kronor.

I detta sammanhang vill utskottet anföra, att utskottet infordrat detaljupplysningar rörande kalkylen, bl. a. i fråga om bensinförbrukningen för jordbrukets traktorer, därvid det visat sig att vissa av de i kalkylen ingående beräkningarna stämma mindre väl överens med de av livsmedelskommissionen lämnade uppgifterna om utlämnade licenser å bensin för jordbrukets behov. Emellertid bör framhållas, att kalkylen under senare år varit underkastad granskning av särskilda sakkunniga och även blivit föremål för översyn i livsmedelskommissionens råd, varvid jämkningar vidtagits. Utskottet förutsätter, att kalkylen även i fortsättningen kommer att på lämpligt sätt underkastas kontroll och att de justeringar däri komma att vidtagas, som kunna anses påkallade.

Vidkommande härefter frågan huruvida prissättningen å jordbruksprodukterna till någon del bör uppskjutas till hösten 1949 får utskottet framhålla följande.

Vid bestämmandet av riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitiken fastslogs vid 1947 års riksdag, att avvägningen av det allmänna prisstödet, vare sig den i främsta rummet grundades på en totalkalkyl eller på en typjordbrukskalkyl, borde ske före regleringsårets början och att därför det dittillsvarande systemet med vårprissättning borde bibehållas. Även om, såsom Kungl. Maj:t framhållit, detta beslut icke kan givas den innebörden, att det skulle vara Kungl. Maj:t och riksdagen betaget att under speciella förhållanden vidtaga de modifikationer, som kunna anses nödvändiga, är det dock tydligt, att avvikelser från beslutet bör förekomma endast om synnerligen vägande skäl därtill föreligga.

Som huvudsakligt skäl för att prissättningen på mjölk och mejeriprodukter samt definitivt beslut i jordbrukets prisfrågor skulle uppskjutas till hösten 1949 har anförts, att ett sådant uppskov vore önskvärt för stabiliseringspolitikens fullföljande.

Detta är givetvis riktigt i den mån det gäller en höjning av de i jordbrukskalkylen upptagna arbetslönerna eller andra åtgärder, som leda till en generell höjning av jordbrukarnas inkomster. Däremot kan denna synpunkt enligt utskottets mening icke åberopas för prisjusteringar, som kunna rymmas inom ramen för en fortsatt prisstabilisering. Å andra sidan är det en obestridlig fördel för jordbrukarna och därmed även för livsmedelsproduktionen, att priserna i vedertagen ordning fastställas på våren. Jämväl med

hänsyn till riksdagens möjlighet att utöva ett verkligt medinflytande på frågans avgörande är det önskvärt, att vårprissättning tillämpas.

Enligt utskottets mening böra därför de skäl, som tala för vårprissättning även i förevarande situation tillmätas avgörande betydelse. Att frågan om mjölkpriset enligt departementschefens förslag skall lämpas öppen, är särskilt oläglig i en tid, då priset på denna produkt synes ha kommit i ett synnerligen ogynnsamt läge. Det synes därför ur det allmännas synpunkt vara av betydelse, att övergången till kreaturslös drift motverkas genom en höjning av mjölkpriset. Från dessa utgångspunkter biträder utskottet den i motionerna I: 329 och II: 415 gjorda hemställan om vårprissättning.

Såsom ovan framhållits bör enligt utskottets mening det kalkylmässiga inkomstunderskottet för regleringsåret 1949/50 beräknas till 128,4 miljoner kronor utöver de nuvarande statliga pristilläggen om tillhopa 120,5 miljoner kronor å mjölk och slaktprodukter.

I motionerna I: 329 och II: 415 ha angivits vissa riktlinjer för de prisförbättringar, som torde vara erforderliga för att täcka detta underskott. Därvid har bl. a. anförts, att prisförbättringarna huvudsakligen borde läggas på produkter av nötkreatursskötseln, främst mjölken. En genomsnittlig prishöjning av mjölken med 3 öre per kilogram kunde beräknas medföra en ökning av jordbrukets inkomster med omkring 128 miljoner kronor.

Huru prishöjningarna enligt motionärernas mening lämpligen kunna fördelas framgår av följande uppställning.

Konsumtionsmjölk	1 629 milj. kg à	2,91 öre pr kg	47,4 milj. kr,
(= 3 öre per l)			
Grädde	50 » » » 20	» » »	10,0 » »
Ost.....	50 » » » 20	» » »	10,0 » »
Kondens- och tormjolk ..	60 » » » 2	» » »	1,2 » »
Kapsylmjölk	1	» » flaska	1,3 » »
Nötkött.....	108 » » » 16	» » kg	17,3 » »
		Summa	87,2 milj. kr.

I motionerna har vidare framhållits, att någon prishöjning på smör icke förutsättes. I stället föreslås, att det allmänna pristillägget per kilogram mjölkfett åter skall utgå å smörmjölken med samma belopp, som beslutats för innevarande år. För att motverka en ökning av levnadskostnaderna ha motionärerna följaktligen ansett, att statsmedel om 41,1 miljoner kronor böra tagas i anspråk för detta ändamål. Tillsammans med prishöjningar på ca 87 miljoner kronor skulle därvid jordbruket tillföras den ovan anförda summan på omkring 128 miljoner kronor. Å andra sidan hålla motionärerna före, att pristilläggen å kött och fläsk ej böra ökas utöver det anslag på 30,5 miljoner kronor, som utgår för innevarande regleringsår, varav följer att den av Kungl. Maj:t begärda medelsanvisningen för detta ändamål bör nedräknas med 2,5 miljoner kronor. Skulle någon del av det belopp, som kommer att beviljas för ifrågavarande pristillägg, med hänsyn till marknadens utveckling icke behöva tagas i anspråk för sitt ändamål, böra sådana medel kunna disponeras för pristillägg å mjölk.

Från september 1948 till mars 1949 ha enligt socialstyrelsens levnadskost-

nadsindex kostnaderna för livsmedel, bränsle och lyse sjunkit, under det att kostnaderna för kläder, skor och övriga varor ökat. Till sänkningen av livsmedelskostnaderna har icke minst prisfallet på potatis och ägg medverkat. Då prisfallet å dessa varor synes uppväga de prishöjningar, motionärerna föreslå, böra sagda höjningar icke medföra några svårigheter för fortsatt prisstabilisering.

De riktlinjer, som sålunda uppdragits i motionerna, vill utskottet ansluta sig till. Den närmare utformningen av prissystemet torde böra ankomma på Kungl. Maj:t, som liksom tidigare bör erhålla befogenhet att, inom den anslagsram som kan komma att anvisas, handhava jordbruksregleringen och vidtaga av omständigheterna påkallade ändringar i densamma. Skulle det befinnas erforderligt att taga i anspråk statsmedel utöver vad som av riksdagen ställes till förfogande, bör frågan underställas riksdagen. Vid utformningen av prissystemet torde iakttagas, att en viss rörlighet i prissättningen under regleringsåret bör eftersträvas för att åstadkomma erforderlig anpassning till produktionen och konsumtionen. Utskottet utgår tillika från att överläggningar i hithörande frågor komma att äga rum med jordbruksorganisationerna enligt den praxis, som under senare år utvecklats.

De av Kungl. Maj:t förslagna särskilda regleringsåtgärderna samt särskilda åtgärderna till stöd för jordbruket i Norrland biträdas av utskottet i den mån ändringar däri icke föranledas av de ovan förordade riktlinjerna. Endast i följande hänseenden har utskottet funnit anledning till särskilda uttalanden.

I fråga om äggregleringen — — — (lika med utskottet) — — — den inhemska prisutvecklingen. Efter överbäganden har utskottet därför funnit sig böra förorda, att bottenpriset i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag sättes till två kronor per kilogram men att högsta priset bibehålles vid tre kronor 50 öre per kilogram. I likhet med Kungl. Maj:t — — — (lika med utskottet) — — — böra biträda motionerna.»

dels ock utskottets hemställan under A. I bort lyda sålunda:

»A. att riksdagen må,

I. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen II: 416 samt med bifall till motionerna I: 329 och II: 415,

1) medgiva Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för reglering under nästkommande regleringsår av produktions- och avsättningsförhållandena på jordbrukets område i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, utskottet angivit i det föregående;

2) å riksstaten för budgetåret 1949/50 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till *Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område* ett reservationsanslag av 141 500 000 kronor;

b) till *Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet* ett reservationsanslag av 20 000 000 kronor;»